

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMERfremsat den 21. marts 2002 ¹

1. I medfør af artikel 234 EF har Oberlandesgericht Frankfurt am Main anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse. Oberlandesgericht Frankfurt am Main ønsker en fortolkning af Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse², herunder navnlig af artikel 14, stk. 3, sjette led, der forpligter enhver, der gør brug af landbrugsundtagelsen, til at meddele visse oplysninger, i forbindelse med artikel 8 i forordning (EF) nr. 1768/95³, der indeholder gennemførelsesbestemmelserne vedrørende landbrugsundtagelsen.

hovedsagen i første instans, har af et større antal indehavere af beskyttede sorter og indehavere af licenser til udnyttelse af beskyttede sorter fået tilladelse til i eget navn at opkræve vederlag af de landbrugere, der gør brug af den for landbrug gældende undtagelse, der også benævnes »farmer's privilege«⁴ eller »landbrugsundtagelsen«⁵. Denne landbrugsundtagelse tillader landbrugere uden samtykke fra indehavere af beskyttede sorter at udså udbytte på deres marker, som er tilvejebragt ved at plante formeringsmateriale af en beskyttet sort (herefter »farmer's privilege«). Denne beføjelse gælder både for sorter, der er beskyttet i medfør af forordning nr. 2100/94, og for sorter, der er beskyttet i medfør af den tyske Sortenschutzgesetz.

I — Sagens faktiske omstændigheder

2. Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH (herefter »STV«), som er sagsøgeren i

1 — Originalsprog: spansk.

2 — Rådets forordning af 27.7.1994, EFT L 227, s. 1, som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 2506/95 af 25.10.1995, EFT L 258, s. 3. Ændringerne påvirker ikke indholdet af de bestemmelser, denne anmodning om en præjudiciel afgørelse vedrører.

3 — Kommissionens forordning af 24.7.1995, EFT L 173, s. 14. I yderligere to tilfælde har Kommissionen vedtaget gennemførelsesbestemmelser. Det drejer sig om Kommissionens forordning (EF) nr. 1238/95 af 31.5.1995 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 for så vidt angår fastsættelsen af gebyrer til EF-sortsmyndigheden, EFT L 121, s. 31, og Kommissionens forordning (EF) nr. 1239/95 af 31.5.1995 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 om EF-sortsbeskyttelse, EFT L 121, s. 37.

Sagsøgte i hovedsagen i første instans er Christian Schulín, som er landbruger.

4 — I. Quintana Carlo: »El Reglamento CE número 2100/1994, relativo a la protección comunitaria de las obtenciones vegetales«, i *Actas de Derecho Industrial y Derecho de Autor*, vol. XVI, 1994-1995, Marcial Pons, Madrid 1996, s. 96.

5 — J.M. Elena Roselló: »Situación actual de la normativa legal en Europa y en América«, i det af F. Nuez, G. Llacér og J. Cuartero udgivne værk: *Los derechos de propiedad de las obtenciones vegetales*, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid 1998, s. 88.

3. Tvisten ved den nationale ret har sit udspring i en af STV til Christian Schulin fremsat anmodning om at oplyse, hvorvidt og i givet fald i hvilket omfang han i dyrkningsperioden 1997/1998 havde gjort brug af farmer's privilegier og udsået nogen af i alt 525 angivne plantesorter⁶.

4. Christian Schulin modsatte sig denne anmodning og gjorde gældende, at STV hverken havde påvist, at der forelå en ret til sortsbeskyttelse, eller at den havde beføjelse til at opkræve vederlag på vegne af indehavere af beskyttede sorter og indehavere af licenser til udnyttelse af beskyttede sorter.

5. Den tyske ret i første instans afsagde dom i overensstemmelse med sagsøgerens påstand, idet retten i præmisserne anførte, at det ikke er en betingelse for oplysningspligtens indtræden i henhold til artikel 14, stk. 3, sjette led, i forordning nr. 2100/94, at landbrugeren har foretaget udsåning af beskyttede sorter.

⁶ — Herunder 180 sorter, som var beskyttet i medfør af forordning nr. 2100/94.

II — Det præjudicielle spørgsmål

6. Med henblik på at træffe afgørelse i den af Christian Schulin appellerede sag har Oberlandesgericht Frankfurt am Main forelagt følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

»Skal artikel 14, stk. 3, sjette led, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994, sammenholdt med artikel 8 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1768/95 af 24. juli 1995, fortolkes således, at indehaveren af en i forordning nr. 2100/94 beskyttet sort kan forlange, at alle landbrugere meddeler de i de nævnte bestemmelser fastsatte oplysninger, uanset om der er holdepunkter for, at de har foretaget nogen af de i artikel 13, stk. 2, i forordning nr. 2100/94 opregnede handlinger med hensyn til den pågældende sort eller i det mindste i øvrigt har anvendt den pågældende sort i deres bedrift?«

III — Baggrunden for den retlige sortsbeskyttelse

7. Planteriget har siden antikken været genstand for menneskets skabende kraft.

Gennem vidt forskellige fremgangsmåder, der omfatter både traditionelle teknikker (krydsninger og udvælgelse) og den seneste bioteknologi, har dette arbejde udviklet sig til at være af betydning for landbruget, hvis grundlæggende mål er at finde nye afgrøder, der gennem deres særlige egenskaber gør det muligt at forhøje produktions- og næringspotentialer af landbrugsafgrøderne.

anførte i sit forslag til afgørelse i Nungesser-sagen⁸, frembød en ordning til beskyttelse af levende organismer (landbrugsprodukter), som var foranderlige, i den daværende situation helt andre problemer end i forhold til beskyttelse af tekniske opfindelser (industrielle produkter)⁹.

8. Alligevel nød dette arbejde ingen retlig beskyttelse indtil for få årtier siden. Landbrugets industrialisering, der i de industrialiserede lande begyndte i 1950'erne, markerede et vendepunkt i denne henseende, fordi man udviklede nye teknikker og forfinede de gamle, navnlig inden for tilvejebringelsen af hybrider (navnlig majs). Arbejdet med fornyelsen inden for plantearavl fik stor betydning for landbrugets udvikling og tilmed en hidtil ukendt økonomisk betydning. Dermed blev det uomgængeligt dels at anerkende de personer, der varetog dette arbejde (planteforædlerne)⁷, dels at tillægge dem eksklusive rettigheder. Som generaladvokat Rozés har

9. Tanken om at skabe en særlig beskyttelse af industriel ejendomsret for denne slags opfindelser ledte til forskellige nationale initiativer til den internationale konvention om beskyttelse af plantenyheder (herefter »UPOV-konventionen«), der blev undertegnet den 2. december 1961, og som trådte i kraft den 10. august 1968¹⁰. De kontraherende parter til konventionen (oprindeligt ti stater) oprettede Unionen for Beskyttelse af Plantenyheder (herefter »UPOV«), der er en mellemstatslig organisation med sæde i Genève, som siden oprettelsen har overvåget at konventionen gennemføres retmæssigt. På trods af, at der blev foretaget visse ændringer i 1972 og 1978, opstod der i midten af 1980'erne et behov for at reformere konventionen for at tilpasse den de retlige realiteter i form af de udfordringer, der var et resultat af den såkaldte »bioteknologiske revolution«.

7 — F. Pollaud-Dublian har i »Droit de la propriété industrielle«, Montchrestien, Paris, 1999, s. 333, påpeget, at den kendte figur, professor Tournesol, fra »Tintins oplevelser« af Hergé, kan ses som en forgænger i spørgsmål om planteforædling, idet denne i »Det Gådefulde Juveltyveri« skabte en ny roseart med navnet Blanca, og i filmen »Tintin og de Blå Appelsiner« skabte blå appelsiner.

8 — Forslag til afgørelse i sag 258/78 med dom af 8.6.1982, Nungesser mod Kommissionen, Sml. s. 2013, på s. 2081 ff., navnlig s. 2112.

9 — G. Díaz Rodríguez: »El punto de vista del sector empresarial« i det ovennævnte værk af F. Nuez m.fl., s. 168 f., og s. 176 f.: En plantesort tilvejebringes efter mange års forskning (mellem 9 og 10). For at en planteforædler kan få et, ofte anseeligt, afkast af sin investering, er det nødvendigt, at forædleren har monopol på anvendelsen af plantearten i en længere periode. Ved at give et incitament til planteforædlingsarbejde opnår man, at landbrugere får adgang til bedre såsæd, hvilket muliggør et bedre udbytte af en lavere investering.

10 — For ordlyden af den oprindelige konvention samt for de ændringer, der er foretaget i 1972 og 1991, se www.upov.org (Texts of the UPOV Conventions. Acts of 1961, 1978 and 1991).

10. Udviklingen af denne teknologi, hvis store fordele¹¹ burde være åbenbare, medførte ud over anseelige omkostninger en anseelig risiko, som de virksomheder, der var beskæftiget med udvikling inden for denne sektor, kun kunne løbe, hvis de kunne regne med en udstrakt retlig beskyttelse, som sikrede dem, at de indtjente deres investeringer.

11. Fra begyndelsen var beskyttelsen af sorter ringere eller med en ringere grad af eksklusivitet end den, der gælder for patenter. For at undgå en normkonflikt er der i artikel 53, litra b), i den i München indgåede konvention om meddelelse af europæiske patenter (herefter »Münchenkonventionen«)¹², der blev undertegnet i 1973 og har været i kraft siden 1978, fastsat et udtrykkeligt forbud mod patentering af plantesorter og overvejende biologiske fremgangsmåder til forædling af planter¹³. Ved at udelukke den dobbelte

beskyttelse, dvs. sortsbeskyttelse såvel som patent, når det drejer sig om en plantesort, sluttede München-konvention sig med denne bestemmelse til UPOV-konventionen fra 1961.

12. I 1991 blev UPOV-konventionen ændret for tredje gang, og vigtige ændringer blev indført i ordningen, hvorved beskyttelsen for planteforældre blev udvidet.

13. I de seneste år er antallet af stater, som er blevet kontraherende part til UPOV-konventionen, steget væsentligt. I 1992 kom antallet af kontraherende stater op over 20, og i 2001 op over 50, samtidig med at yderligere 19 stater eller organisationer forhandler om tiltrædelse. Indgåelsen af aftalen om handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder (herefter »TRIPs-aftalen«) inden for rammerne af Verdenshandelsorganisationen (herefter »WTO«) har bidraget til denne udvikling¹⁴. I medfør af denne aftale har alle medlemsstater pligt til at beskytte plantesorter, enten gennem patentering, gennem

11 — E. Castro: »La protección de las obtenciones de plantas mediante biotecnología«, i det ovennævnte værk af F. Nuez m.fl., s. 254, henviser til blad nr. 2, januar 1994, fra Den Europæiske Forening for Bioteknologi: »Teknikker til genmodificering anvendes for at opnå mange af de mål, der forfølges med udsåning, forædling og traditionelle udvælgelsesmetoder, men har to fordele. For det første tilvejebringer de et middel til at kontrollere produktionen af gener med langt større forudsigelighed og præcision end de traditionelle metoder. For det andet muliggør de kopier af genetisk materiale i ikke-beslægtede arter, hvilket ikke var muligt at opnå med de traditionelle metoder.«

12 — Convention sur la délivrance de brevets européens i *La Propriété industrielle*, vol. 90, Organisation Mondiale de la Propriété Intellectuelle, 1974, s. 51 ff.

13 — J.J. Ruiz og F. Nuez påpeger i »La propuesta de directiva del Parlamento Europeo y del Consejo relativa a la protección jurídica de las invenciones biotecnológicas« i det ovennævnte værk af F. Nuez m.fl., s. 277, at Strasbourg-konventionen fra 1963 om samordning af visse dele af den materielle patentret gav de kontraherende parter mulighed for ikke at meddele sortsbeskyttelse, og at München-konventionen havde gjort brug af denne mulighed.

14 — TRIPs-aftalen indgår som bilag til Marrakesh-overenskomsten af 15.4.1994 om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen. Denne er undertegnet af De Europæiske Fællesskaber, EFT L 336, s. 213.

en effektiv ordning sui generis eller gennem en kombination af de to ordninger. Medlemsstaterne overlades samtidig mulighed for med undtagelse af mikroorganismer at udelukke både planter og dyr samt fremgangsmåder, som ikke er biologiske eller mikrobiologiske, fra patentbeskyttelsen.

IV — Fællesskabets ordning for sortsbeskyttelse

14. På trods af UPOV-konventionens ordning var den regulering af beskyttelse af industriel ejendomsret for plantesorter, som var gældende inden for Det Europæiske Fællesskab, i begyndelsen af 1990'erne præget af en manglende harmonisering¹⁵. Bortset fra, at hverken Grækenland, Portugal eller Luxembourg¹⁶ havde en særlig lov for beskyttelse af plantesorter, var tilnærmelsen af regelsættene inden for Fællesskabet vanskeliggjort af to omstændigheder, nemlig for det første, at der forelå flere versioner af konventionen, som var gældende inden for Fællesskabets område¹⁷,

15 — Denne manglende harmonisering nævnes af I. Quintana Marco, op. cit., s. 82, og af C.E. Mayr: »Notizie e novità legislative comunitarie ed internazionali«, Rivista di Diritto Industriale, A. Giuffrè Editore, Milano 1995, del III, s. 5 ff.

16 — Af disse tre stater er kun Portugal part til UPOV-konventionen (siden oktober 1995).

17 — Den belgiske og den spanske lov er endnu reguleret af 1961-versionen, som ændret i 1972. Af de øvrige elleve stater er fem parter til 1978-akten og seks til 1991-akten (oplysninger af 7.12.2001 fra UPOV).

og for det andet den udstrakte skønsmargen, der var overladt medlemsstaterne i medfør af konventionen¹⁸.

15. For at rette op på denne situation, som var til hinder for at gennemføre det indre marked i landbrugssektoren, foreslog Kommissionen i hvidbogen fra 1985 visse normative foranstaltninger. Eftersom de forhandlinger, der var blevet indledt for at skabe et fællesskabspatent, havde påvist de vanskeligheder, der var forbundet med at indgå en konvention¹⁹, valgte fællesskabsinstitutionerne at ændre strategi i spørgsmålet om plantesorter og tyede til lovgivningsforanstaltninger for at sikre, at en ensartet beskyttelsesordning blev indført i hele Fællesskabet. Som frugten af et flerårigt samarbejde mellem institutionerne blev forordning nr. 2100/94 vedtaget.

16. I Kommissionens forslag til forordning af 6. september 1990 anførte man EF-traktatens artikel 43 (nu artikel 37 EF) om en fælles landbrugspolitik som hjemmelsgrundlaget, og i overensstemmelse hermed blev det i første bemærkning til forslaget fastslået, at den fortsatte beskyttelse af forædlingen af plantesorter er et væsentligt element i den tekniske udvikling til at

18 — J.M. Elena Roselló i det ovennævnte værk af F. Nuez m.fl., s. 85.

19 — Disse vanskeligheder behandles af J. Massaguer Fuentes i »Los Derechos de propiedad industrial e intelectual ante el Derecho comunitario: libre circulación de mercancías y defensa de la competencia«, IDEI, Madrid 1995, s. 93 ff.

forøge landbrugsproduktionen. Senere nåede man frem til, at der ikke var nogen konkret bestemmelse i EF-traktaten, der gav Fællesskabet beføjelse til at lovgive på dette område, hvorefter man fremdrog bestemmelsen i EF-traktatens artikel 235 (nu artikel 308 EF) vedrørende forudsatte beføjelser.

tionen end på UPOV-konventionen ifølge 1991-akten, der lader denne mulighed stå åben²¹.

17. Uanset at forordningen på visse punkter er udtryk for en fornyelse, udmærker den sig ikke ved sin originalitet, eftersom den i det store hele lægger sig tæt op ad UPOV-konventionen. I betragtningerne erkendes det, at der eksisterer en række særlige problemer med hensyn til, hvilken form for industriel ejendomsret der kan anvendes i forbindelse med plantesorter, og at målet er at udrydde visse tvetydige elementer, som har kendetegnet bestemmelserne om planteforædling, uden direkte at tilsidesætte dem. Endvidere udtales, at man har inddraget eksisterende internationale konventioner²⁰, herunder Münchenkonventionen og TRIPs-aftalen, der begge er nævnt ovenfor. Følgelig gælder forbudet mod patentbeskyttelse af plantesorter kun i forhold til München-konventionen, dvs. vedrørende plantesorter som sådan. I den henseende ligger forordning nr. 2100/94 tættere på München-konven-

18. Med henblik på anvendelsen af denne ordning er der oprettet en sortsmyndighed for Fællesskabet med sæde i Angers²², der er et fællesskabsorgan med status som juridisk person og virksom siden den 27. april 1995²³. Takket være sortsmyndighedens arbejde er det med en enkelt ansøgning, et enkelt gebyr og en enkelt behandling muligt for en planteforædler at opnå beskyttelse i Unionens 15 stater.

V — Relevante retsregler

19. Det fremgår af artikel 1 i forordning nr. 2100/94, at »den indfører EF-sortsbeskyttelse som eneste og eksklusive form for EF-beskyttelse af industriel ejendomsret

21 — M. Holtmann: »La protección jurídica de las innovaciones vegetales ¿patente y/o título de obtención vegetal?«, i det ovennævnte værk af F. Nuez m.fl., s. 351.

22 — Placeringen blev vedtaget under regeringskonferencen den 6.12.1996.

23 — Sortsmyndigheden blev oprettet ved forordning nr. 2100/94 og har til opgave at behandle ansøgninger om EF-sortsbeskyttelse, at meddele EF-sortsbeskyttelse og at give tilladelse til sortsbetegnelsen. Klager over afgørelser kan, afhængig af omstændighederne, indbringes direkte for Retten i Første Instans eller for sortsmyndigheden selv, der kan forlægge klagen for appelkammeret, hvis afgørelse igen kan indbringes for Retten i Første Instans.

20 — Første og niogtyvende bemærkning.

for plantesorter«. Siden forordningens ikrafttræden har medlemsstaterne haft ret til at meddele national sortsbeskyttelse, uanset at artikel 92 indeholder et forbud mod dobbeltbeskyttelse, således at sorter, som er omfattet af EF-sortsbeskyttelsen, ikke kan omfattes af nogen national sortsbeskyttelse eller af noget patent. EF-sortsbeskyttelsen kan omfatte sorter af alle planteslægter og -arter, bl.a. hybrider mellem slægter eller arter.

- c) udbud til salg
- d) salg eller anden form for markedsføring
- e) udførsel fra Fællesskabet
- f) indførsel til Fællesskabet, og

20. For at sorter kan beskyttes, skal de være selvstændige, ensartede, stabile og nye samt have en fastsat sortsbetegnelse. Retten til EF-sortsbeskyttelse tilkommer forædleren, dvs. den person, der har frembragt eller fundet og udviklet sorten, eller dennes successor.

- g) oplagring med henblik på alle i litra a)-f) nævnte formål.

Indehaveren kan overdrage tilladelsen til at foretage disse handlinger. Han kan knytte betingelser eller begrænsninger til sin tilladelse.

21. I medfør af artikel 13 i forordning nr. 2100/94 har indehaveren af EF-sortsbeskyttelsen (herefter »indehaveren«) ret til at foretage de i stk. 2 nævnte handlinger:

- a) produktion eller reproduktion (formering)

22. Med det formål at opretholde landbrugsproduktionen indeholder artikel 14, stk. 1, en undtagelse til den ret, der tilkommer indehaveren, da det er tilladt landbrugere med henblik på formering på marken på deres egne bedrifter at anvende udbytte, som de har tilvejebragt ved på deres egne bedrifter at plante formeringsmateriale af en sort, bortset fra hybrider og syntetiske sorter, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse²⁴. Farmer's privilegie fin-

- b) behandling med henblik på formering

24 — P.A.C.E. Van der Kooij: »Introduction to the EC Regulation on Plant Variety Protection«, *Kluwer Law International*, 1997, s. 36: »It only applies in relation to farmers who use the product of their own harvest for propagating purposes on their own holding.«

der kun anvendelse på de i stk. 2 opregnede landbrugsafgrøder, der er grupperet i fire kategorier, nemlig foderplanter, kornarter og kartofler samt olie- og fiberplanter²⁵.

Den nationale ret har anmodet om en fortolkning af artikel 14, stk. 3, sjette led. I henhold til denne bestemmelse

»fastsættes de nærmere regler for håndhævelsen af undtagelsen i stk. 1 og for beskyttelsen af planteforædlerens og landbrugerens legitime interesser i gennemførelsesbestemmelser [...] på grundlag af følgende kriterier:

[...]

— indehaveren skal efter anmodning have relevante oplysninger fra landbrugere og leverandører af forarbejdnings-tjenesteydelser [...]

25 — B.P. Kiewiet, som er formand for EF-sortsbeskyttelsen, anførte følgende under et foredrag om Modern Plant Breeding and Intellectual Property Rights afholdt i Einbeck den 26.1.2001: »In a nutshell, what the regime amounts to is that a farmer's privilege has been created for varieties of the most important agricultural crops protected by Community plant variety rights«, offentliggjort på www.cpro.fr/e/articles/ocvv/speech_bk.pdf.

23. For at opfylde forpligtelsen i artikel 14, stk. 3, i forordning nr. 2100/94 vedtog Kommissionen forordning nr. 1768/95 vedrørende landbrugsundtagelsen. De landbrugere, der gør brug af denne undtagelse, er forpligtet til at betale et rimeligt vederlag til indehaveren af beskyttelse, som skal være betydeligt lavere end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale af samme sort i samme område. Små landbrugere, som defineres i forordning nr. 2100/94, er undtaget fra denne forpligtelse.

24. Oberlandesgericht Frankfurt am Main har anmodet om en fortolkning af artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 1768/95, der præciserer landbrugernes oplysningspligt med henblik på at betale vederlag til indehaveren af beskyttelse. I forhold til det her relevante bestemmes følgende i artikel 8, stk. 2: »Hvis en [...] kontrakt ikke er blevet indgået [...] skal landbrugeren [...] efter anmodning fra indehaveren afgive [...] relevante oplysninger. Følgende forhold anses for at være relevante: a) landbrugers navn og bopæl samt adressen på hans bedrift b) oplysning om, hvorvidt landbrugeren har anvendt det høstede produkt af en eller flere af indehaverens sorter til udsåning på bedriftens marker c) hvis landbrugeren har foretaget en sådan anvendelse, den mængde [...] som landbrugeren har anvendt [...] d) [...] navn og adresse på den eller de personer, der som tjenesteydelse har forarbejdet det pågældende høstede produkt for ham med henblik på udsåning e) hvis de i henhold til litra b), c) eller d) meddelte oplysninger ikke kan bekræftes i overensstemmelse med artikel 14, angivelse af mængden af det af

en licens omfattede formeringsmateriale af de pågældende sorter, der er anvendt, samt navn og adresse på leverandøren eller leverandørerne heraf [...]«

Disse oplysninger skal vedrøre det løbende produktionsår og et eller flere af de tre foregående produktionsår, for hvilke landbrugeren endnu ikke har meddelt oplysninger.

VI — Sagen for Domstolen

25. I den foreliggende sag er der inden for den frist, der fastsættes herfor i artikel 20 i EF-statutten for Domstolen, indgivet skriftlige indlæg af Christian Schulin, af STV og af Kommissionen.

Under retsmødet, der fandt sted den 21. februar 2002, var advokaterne for parterne i hovedsagen samt Kommissionens befuldmægtigede til stede med henblik på fremførelse af deres argumenter.

VII — Synspunkter fremført af de parter, der har afgivet indlæg for Domstolen

26. Christian Schulin har anført, at forordning nr. 1768/95 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende landbrugsudtagelsen ikke finder anvendelse på landbrugere, som i stedet for at påberåbe sig dette privilegium foretrækker at købe ny såsæd for hvert produktionsår. Over for den landbruger, der ikke har anvendt høstudbyttet tilvejebragt ved udsåning af formeringsmateriale af en ham tilhørende sort, og desto mindre over for den landbruger, som slet ikke i sin bedrift har anvendt nogen af de sorter, i forhold til hvilke han har sortsbeskyttelse, kan indehaveren ikke hævde den ret, der tilkommer ham i medfør af forordning nr. 2100/94. Ellers ville alle landbrugere alene i kraft af at være landbrugere løbe risikoen for at få talrige anmodninger om oplysninger, der ud over at indebære udgifter for dem også ville koste dem anseelig tid, hvis de skulle behandles forskriftsmæssigt.

Ifølge Christian Schulin er det første indkøb af såsæd en handling, som stifter retsvirkninger i forhold til indehaveren af beskyttelse og den landbruger, der registreres for købet. Derfor skal vederlag for anvendelse af privilegiet kunne betales på indkøbstidspunktet, således at landbrugeren kan vælge mellem at udså den beskyttede sort en enkelt gang eller at genanvende høstudbyttet og fastsætte prisen derefter.

27. Ifølge STV kan indehaveren, som er beskyttet af forordning nr. 2100/94, i medfør af fællesskabsretten af alle landbrugere kræve oplyst, om og i hvilket omfang de har gjort brug af privilegiet.

på formering, navnlig når det drejer sig om kornarter²⁶.

STV har videre gjort gældende, at indehaveren af beskyttelse grundlæggende ikke har mulighed for at fremlægge bevis for, at landbrugeren har anvendt såsæd af den beskyttede sort i sin bedrift. I teorien skulle den omstændighed, at en landbruger engang af en videreforhandler har købt nyt certificeret såsæd af en forædlet sort, være et holdepunkt for, at landbrugeren kan anvende høstudbyttet med henblik på formering på marken. I praksis har indehaveren imidlertid ingen mulighed for at fremlægge et sådant bevis, eftersom indehaveren, der ikke indgår i noget direkte handelsforhold med landbrugerne, ikke ved, hvem der engang har købt hans certificerede såsæd. Indehaveren leverer basisfrø af den forædlede sort til et formeringsinstitut, for at dette skal fremstille den til videresalg bestemte mængde. Denne såsæd sælges først til kooperativer og til grossister, som ved mellemmands og videreforhandleres mellemkomst når frem til forbrugerne. En landbruger, der har erhvervet certificeret såsæd, kan i flere produktionsår anvende høstudbyttet med henblik

28. Kommissionen har gjort gældende, at håndhævelsen af farmer's privilegier klart forudsætter, at der foreligger et kontraktforhold mellem indehaveren af beskyttelse og landbrugeren, eftersom der bør eksistere et kontraktforhold mellem de involverede parter vedrørende den første udsåning enten direkte eller indirekte ved køb af såsæd fra en leverandør. Indehaveren har som regel adgang til oplysninger om køb af hans beskyttede sorter. Ellers ville det være mere rimeligt at henvise ham til frøgrossister eller andre leverandører, der sælger hans produkter, i stedet for at forsøge at pålægge landbrugere en retssanktioneret oplysningspligt.

VIII — Stillingtagen til det præjudicielle spørgsmål

29. Med sit spørgsmål ønsker Oberlandesgericht Frankfurt am Main oplyst, om de

26 — STV har anført, at næsten alle tyske landbrugere anvender høstudbyttet af beskyttede sorter, eftersom 70% af de landbrugere, som havde fremsendt oplysninger, havde gjort noget sådant i forhold til mindst én af de i stævningen nævnte sorter. Denne procentdel skulle være endnu højere, idet STV antager, at de, der ikke har fremsendt oplysninger, har gjort brug af denne mulighed i et endnu større omfang.

bestemmelser, som denne ret har anført, indebærer, at indehaveren kan kræve, at alle landbrugere stiller relevante oplysninger til rådighed med henblik på at kunne forlange, at de betaler et vederlag for at have gjort brug af privilegiet, også hvor der ikke er holdepunkt for, at sorten har været anvendt til nogle af de formål, som er omhandlet i artikel 13, stk. 2, i forordning nr. 2100/94, herunder produktion eller et andet formål.

30. Indledningsvis vil jeg henviser til, at den foreliggende sag er den første, hvori Domstolen skal fortolke bestemmelserne i forordning nr. 2100/94, som skaber en fællesskabsretlig regulering af sortsbeskyttelse, der gælder sideløbende med de nationale ordninger, og hvis formål er at skabe grundlag for en industriel ejendomsret, som er gældende i hele Fællesskabet²⁷. Sagen her er dog ikke den eneste med tilknytning til dette område, da Oberlandesgericht Düsseldorf siden har forelagt et i det væsentlige tilsvarende præjudicielt spørgsmål²⁸.

27 — Sortsbeskyttelsen er dog ikke en ukendt størrelse for Domstolen. I den ovennævnte dom af 8.6.1982 i sagen *Nungesser mod Kommissionen*, og i dom af 19.4.1988, sag 27/87, *Erauw-Jacquery mod La Hesbignonne*, Sml. s. 1919, blev den industrielle ejendomsret prøvet i forhold til konkurrencereglerne. Såvel i dom af 9.10.2001, sag C-377/98, *Nederlandene mod Parlamentet og Rådet*, Sml. I, s. 7079, som i generaladvokat Jacobs forslag til afgørelse i denne sag behandles sondringen mellem meddelelse af patent for en plantesort og patent for en opfindelse, hvis udøvelse ikke er teknisk begrænset til en bestemt plantesort, jf. præmis 43 og 44 i dommen og punkt 135-139 i forslaget til afgørelse.

28 — Det drejer sig om sag C-182/01, hvori den skriftlige forhandling blev afsluttet i midten af september 2001. Oberlandesgericht Düsseldorf har i sin forelæggelseskendelse anført, at STV i Tyskland har anlagt flere hundrede sager mod landbrugere med krav om at få oplyst, om de har gjort brug af privilegiet.

31. For at tilskynde til frembringelse og udvikling af nye sorter skulle forordning nr. 2100/94 forbedre beskyttelsen for alle planteforædlere i forhold til den beskyttelse, de nød op til 1994²⁹.

I artikel 13 præciseres således de forretningsmæssige transaktioner, der kræver tilladelse fra indehaveren, hvis der benyttes sortsbestanddele (f.eks. blomster eller frugt) eller høstudbytte, og strækker sig fra formering til oplagring. Udøvelsen af de rettigheder, der knytter sig til EF-sortsbeskyttelsen, er imidlertid underlagt begrænsninger ifølge bestemmelser, der er vedtaget i offentlighedens interesse. Efter som beskyttelsen af landbrugsproduktionen er omfattet af en sådan interesse, giver forordningens artikel 14 landbrugere beføjelse til på visse vilkår at anvende høstudbyttet til formering³⁰. Blandt de ca. 20 arter, som er nævnt i artikel 14, stk. 2, og

29 — Femte betragtning.

30 — T. Millett: »The Community system of plant variety rights«, *European Law Review*, vol. 24, juni 1990, s. 240: »The farmer may use the product of his harvest only on his own holding, and may not sell it on e.g. for propagation to another farmer. Furthermore this authorisation is limited to certain fodder plants, cereals, potatoes and oil and fibre plants so that the so called farmer's privilege should not be extended to sectors of agriculture or horticulture where it was not previously common practice.«

som er omfattet af privilegiet, er der nogen, der er så almindelige og udbredte som havre, hvede og kartofler.

skulle have ophævet det privilegium, som landbrugere tidligere havde.

32. Denne mulighed begrænser sig givetvis til indehaverens ret til at udnytte den sort, han egenhændigt har frembragt, fundet eller udviklet. For at beskytte planteforædlerens og landbrugerens legitime interesser, fastslås det i artikel 14, at det er nødvendigt i gennemførelsesbestemmelser at angive de nærmere kriterier, herunder pligten til at betale et rimeligt vederlag til indehaveren.

33. Det er, uden nogen hjælp fra offentlige organer, indehaverens ansvar at kontrollere, at bestemmelserne overholdes. I den henseende nævnes kun den mulighed, at de, der deltager i kontrollen af landbrugsproduktionen, stiller de relevante oplysninger til rådighed for indehaveren, når de har indhentet sådanne oplysninger i forbindelse med udførelsen af deres almindelige arbejdsopgaver, og for så vidt at dette ikke har betydet nogen yderligere belastning eller omkostning.

Åbenbart betragter landbrugere sig som dårligere stillet med denne bestemmelse, da de mener, at den indskrænker den sædvane på området, som har udviklet sig siden tidernes morgen, nemlig at man gemmer en del af høstudbyttet, der frit anvendes som formeringsmateriale til næste høst. Det er i hvert fald sikkert, at det er takket være planteforædlerens arbejde, at der er gjort betydelige fremskridt i udviklingen af nye plantesorter, der har ført til en større og bedre landbrugsproduktion. Eftersom pligten til at betale planteforædleren for udsåning kun vedrører dem, der i deres bedrift udsår en beskyttet sort, er landbrugere, som anvender såsæd, der ikke er certificeret, undtaget fra oplysningspligten og fra at betale vederlag. Dermed kan man ikke tiltræde det synspunkt, som Christian Schulins advokat fremkom med under retsmødet, hvorefter forordning nr. 2100/94

For at lette den nævnte kontrol, der under disse omstændigheder ville være praktisk umulig, pålægges det landbrugere i medfør af artikel 14, stk. 3, sjette led, i forordning nr. 2100/94 og artikel 8 i forordning nr. 1768/95 at meddele indehaveren den relevante information ifølge aftale eller på indehaverens anmodning, for at denne skal kunne fastslå sin eventuelle ret til vederlag og vederlagets størrelse. Denne oplysningspligt på indehaverens anmodning omfatter forarbejdningsevne.

34. På baggrund af disse bestemmelser skal der redegøres for, hvilke landbrugere der er omfattet af oplysningspligten, altså om det er dem, der med indehaverens viden har gjort brug af privilegiet — som Christian Schulin har gjort gældende — eller om det er alle landbrugere alene i kraft af at være landbrugere — hvilket STV har gjort gældende — eller om det er dem, der i deres bedrift tidligere har sået eller plantet for-

meringsmateriale af de omhandlede beskyttede plantesorter, sådan som Kommissionen har anbefalet.

Efter min opfattelse bør Kommissionens fortolkning tiltrædes af de nedenfor anførte grunde.

35. Ordlyden i artikel 14, stk. 1, og artikel 14, stk. 3, sjette led, i forordning nr. 2100/94 taler for, at landbrugerne først kan håndhæve privilegiet, når han tidligere har sået eller plantet formeringsmateriale af de omhandlede beskyttede plantesorter, hvilket ifølge artikel 13 kun kan ske med indehaverens samtykke.

Følgelig er det kun de landbrugere, som tidligere har købt formeringsmateriale af den relevante beskyttede plantesort, der berøres af oplysningspligten. Jeg finder det fundamentalt, at denne pligt ikke kan pålægges dem, som aldrig har købt et sådant materiale, da de hverken har en udsåning eller en høst, som de med henblik på formering atter kan anvende på deres marker.

36. Under retsmødet er STV's og Christian Schulins advokater fremkommet med forskellige meninger om begrebet landbrugere, der har en oplysningspligt over for indehaveren af beskyttelse. Artikel 4, stk. 2, i forordning nr. 1768/95 gælder vel for landbrugeren, der udnytter jorden til plantedyrkning, men denne kommissionsbestemmelse tjener til gennemførelsen af farmer's privilegier som omhandlet i artikel 14 i Rådets forordning nr. 2100/94. Meningen med bestemmelsen har således ikke været, at den skulle omfatte alle landbrugere, ej heller alle plantedyrkere, men derimod at den alene skulle omfatte dem, der køber formeringsmateriale af en beskyttet sort.

37. Indholdet af den information, som indehaveren af beskyttelse har krav på, kan præciseres i en aftale, som indgås med den berørte landbruger. Jeg deler Kommissionens opfattelse af, at aftalen er sekundær i forhold til den primære aftale om køb af formeringsmaterialet, hvorigennem indehaveren eller dennes repræsentant giver landbrugeren tilladelse til at udføre en af de i artikel 13, stk. 2, i forordning nr. 2100/94 nævnte handlinger, sædvanligvis landbrugsproduktion, hvilket købet af formeringsmaterialet omfatter.

38. Hvis den sekundære aftale, som præciserer de oplysninger, der skal fremlægges, ikke er indgået, er jeg også af den opfattelse

se, at der foreligger et retsforhold mellem indehaveren, dennes repræsentant eller de forhandlere, der er berettiget til at sælge formeringsmaterialet til den beskyttede sort, på den ene side, og den landbruger, der køber dette materiale for første gang, på den anden side.

Som jeg allerede har nævnt, påhviler det indehaveren af beskyttelse at kontrollere, at hans rettigheder respekteres af landbrugere og andre næringsdrivende, hvorfor han er den, der først og fremmest er interesseret i skriftlig dokumentation for handelstransaktioner vedrørende formeringsmateriale af hans beskyttede sorter, og navnlig af de plantearter, i forhold til hvilke landbrugeren kan gøre brug af sit privilegium og anvende høstudbyttet til ny udsåning eller plantning.

39. Bestemmer ingen aftale, hvilke oplysninger der skal stilles til rådighed for indehaveren, fastlægges de relevante oplysninger i artikel 8, stk. 2, litra a)-f), i forordning nr. 2100/94, hvorunder først og fremmest nævnes landbrugerens navn og bopæl samt adressen på hans bedrift. Den omstændighed, at indehaveren af beskyttelse kan gøre krav på disse oplysninger, har STV fremhævet med henblik på at påpege, at indehaveren ikke véd og heller ikke kan få oplyst, hvem der har plantet eller udsået formeringsmateriale fra en af hans beskyttede sorter. Efter min mening kan dette anbringende ikke tiltrædes, for hvis indehaveren direkte eller gennem en repræsentant henvender sig til landbrugeren, har han adgang til nogle af disse oplysninger. Landbrugerens pligt til at

fremlægge oplysninger kan begrundes dels ud fra et identifikationshensyn, dels i for-målet med at få bekræftet og fuldstændig-gjort oplysningerne.

For det andet skal landbrugeren oplyse, om han har gjort brug af sit privilegium i forhold til en af indehaverens sorter. Jeg mener, at denne bestemmelse bekræfter, at indehaveren, når han anmoder om oplysninger, ved, at landbrugeren har haft mulighed for at anvende det høstede produkt, hvilket vil sige, at han tidligere har købt formeringsmateriale af indehaverens beskyttede sort.

For det tredje skal landbrugeren, hvis han har anvendt det høstede produkt på sine marker, i de fremlagte oplysninger angive mængden, han har anvendt, således at det vederlag, han er indehaveren skyldig, kan fastsættes. Tilsvarende har landbrugeren i et sådant tilfælde pligt til at give oplysninger om de personer, som har forarbejdet produktet til senere brug, hvis han har gjort brug af tjenesteydelser fra tredjemand.

Hvis for det fjerde omstændighederne omkring høstudbyttets anvendelse og mængde ikke kan bekræftes, skal landbrugeren angive mængden af det af en licens omfattede formeringsmateriale af indehaverens sorter, der er anvendt, og oplyse, hvem leverandøren er. Hvad angår den kontrol, indehaveren kan føre, følger det af artikel 14 i forordning nr. 1768/95, at landbrugerne som minimum skal gemme fakturaer og etiketter vedrørende de tre produktionsår, der gik forud for det løben-

de, hvilket er den periode, som kan omfattes af indehaverens anmodning om oplysninger vedrørende anvendelsen af høstudbyttet.

Følgelig kan oplysningspligten, hvis manglende opfyldelse kan gøres til genstand for en retssag — det fremgår jo af den foreliggende sag — ikke, som STV har gjort gældende i hovedsagen, udvides til at omfatte landbrugere, der aldrig har købt formeringsmateriale af indehaverens beskyttede sort, eftersom disse landbrugere ikke har nogen teknisk mulighed for at anvende høstudbyttet af et sådant materiale.

Ifølge stk. 5 og 6 i samme artikel kan indehaveren i stedet for at fremsætte anmodning til landbrugeren henvende sig til kooperativer, forarbejdningsvirksomheder eller leverandører af formeringsmateriale under licens af indehaverens sorter, når de pågældende er bemyndiget til at fremsende de krævede oplysninger. Disse bestemmelser bekræfter, at indehaveren kun kan udøve sin ret til at få meddelt oplysninger om en sort, hvis landbrugeren tidligere har udsået formeringsmateriale af denne sort.

40. Således fremgår det af både ordlyden af de bestemmelser, som den tyske ret har anmodet om at få fortolket, af sammenhængen og af de formål, der forfølges³¹, at pligten til at meddele indehaveren af en beskyttet plantesort de relevante oplysninger om brugen af privilegiet omfatter alle landbrugere, som på licens har købt formeringsmateriale af denne sort, og at det er den eneste betingelse for, at indehaveren kan anmode om oplysningerne.

41. Ganske vist har indehaveren ikke mulighed for i hvert enkelt tilfælde at kontrollere, om landbrugerne med henblik på formering udsår hans beskyttede plantesort på deres marker³². På baggrund af, at enhver benyttelse af bestanddele af denne sort imidlertid kræver indehaverens samtykke, hvorved han kan knytte betingelser eller begrænsninger til sin tilladelse, og at kontrollen med rettighederne er hans sag, ville det være logisk, at han træffer sine forholdsregler — hvis han ikke allerede har gjort det — til hele tiden at holde sig informeret om, hvem der køber formeringsmateriale gennem mellemhandlere og leverandører. Ved hjælp af denne information kan indehaveren med større sikkerhed målrette sin anmodning om oplysninger til de landbrugere, der har pligt til at meddele sådanne.

31 — Dom af 18.5.2000, sag C-301/98, KVS International, Sml. I, s. 3583, præmis 21. Se også dom af 17.11.1983, sag 292/82, Merck, Sml. s. 3781, præmis 12, og af 14.10.1999, sag C-223/98, Adidas, Sml. I, s. 7081, præmis 23.

32 — B.P. Kiewiet, op.cit., s. 2: »Taking action against farmers who are not prepared to pay involves considerable expense (not least legal costs) and is made even more difficult by the lack of adequate information about the extent of the use of seed from protected varieties at individual farm level.«

Det krav, som STV har gjort gældende, om, uden skelnen, at kunne henvende sig til alle landbrugere i et land med krav om, at de udfylder en formular vedrørende deres anvendelse af høstudbytte erhvervet ved udsåning af en beskyttet sort, anser jeg for et uforholdsmæssigt indgreb. Endvidere er det ikke nødvendigt for at beskytte indehavernes legitime interesser, da de, som jeg allerede har nævnt ovenfor, råder over andre og mere pålidelige muligheder for at indhente de relevante oplysninger, som de uden tvivl har ret til.

42. Af de ovenfor anførte grunde mener jeg, at artikel 14, stk. 3, sjette led, i forordning nr. 2100/94, sammenholdt med artikel 8 i Kommissionens forordning nr. 1768/95, skal fortolkes således, at der kun påhviler de landbrugere, der har erhvervet formeringsmateriale af en beskyttet sort, og siden har været i stand til at udså dette materiale, uanset om de har gjort det, en pligt til at oplyse indehaveren af sortsbeskyttelsen om udsåning af høstudbyttet på deres marker.

IX — Forslag til afgørelse

43. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer det af Oberlandesgericht Frankfurt am Main forelagte spørgsmål som følger:

»Artikel 14, stk. 3, sjette led, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse, sammenholdt med artikel 8 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1768/95 af 24. juli 1995 skal fortolkes således, at der kun påhviler de landbrugere, der har erhvervet formeringsmateriale af en beskyttet sort, og siden har været i stand til at udså dette materiale, uanset om de har gjort det, en pligt til at oplyse indehaveren af sortsbeskyttelsen om udsåning af høstudbyttet på deres marker.«